

Jürgen Tautz: Čudežni svet čebel. Biologija superorganizma.

Tehniška založba Slovenije,
Ljubljana 2010,
278 strani.
Fotografije: Helge R. Heilmann
Prevod: Jasna Kralj, Andrej Čokl in Špela Schrader

Lično opremljena knjiga, kakršne še nimamo, je dragocen prispevek k slovenski čebelarški literaturi. Čebeljo družino obravnava kot superorganizem, v katerem so vsi njeni člani, pa tudi satovje, na katerem živijo, izjemen naravni pojav, ena izmed najbolj presenetljivih življenjskih oblik, kar jih poznamo. Avtor nas že takoj pritegne z zanimivim razmišljanjem, koliko presenetljivih podobnosti imajo najvišje razviti vretenčarji, to je sesalci, in čebele: 1. sesalci imajo izjemno nizko stopnjo razploda – tak razplod imajo tudi čebele; 2. samice sesalcev v posebnih žlezah proizvajajo mleko, s katerim hranijo mladiče – tudi samice čebel v posebnih žlezah proizvajajo mleček, s katerim hranijo mlado zalego; 3. mladiči sesalcev se razvijajo v maternici, kjer so zavarovani pred zunanjimi vplivi – zalega čebel (mladiči) se varno razvija v celicah satja; 4. sesalci vzdržujejo stalno telesno temperaturo – prav tako je pri razvijajoči se zalegi v čebeljem gnezdu in 5. sesalci imajo med vretenčarji največje zmožnosti učenja in spoznavanja – take lastnosti pa imajo med nevretenčarji tudi čebele. Navedene podobnosti s sesalci omogočajo tako sesalcem kot tudi čebelam precejšnjo neodvisnost od aktualnih razmer v okolju, to pa dosežejo z zapleteno socialno in vedenjsko organizacijo pri upravljanju z razpoložljivo snovjo in energijo.

Knjiga je razdeljena na deset poglavij, v katerih so obravnavane vse razsežnosti življenja čebelje družine. Odgovarja na vprašanje, kako je sploh nastala taka oblika socialnega življenja, pa tudi na vprašanje o genetskih osnovah in zakonitostih, ki vladajo v življenju čebel. Zvemo, kakšne so povezave čebel s cvetovi, pa tudi zanimivosti o spolnosti

pri čebelah ter o matičnem mlečku kot hrani, ki je ustvarjena v čebelji družini. Izjemno zanimiva so razmišljanja o vlogi satja kot največjem delu superorganizma, po katerem se prenašajo številne informacije za usklajeno delovanje družine. Vedeti moramo, da vse medsebojno obveščanje poteka v popolni temi v notranjosti panja ali dupla. Obširna razmišljanja so namenjena čebelji inteligenci ter številnim drugim dogajanjem v čebelji družini, za katera doslej nismo niti vedeli, da obstajajo. V posameznih poglavjih naletimo na številne konkretne podatke iz življenja čebel, na primer, da morajo v normalno razviti čebelji družini dojilje na leto proizvesti približno 5 kg mlečka ali da posamezna čebela v enem dnevu lahko obišče kar 3000 cvetov!

Posebej je treba opozoriti na številne odlične in edinstvene fotografije, ki ilustrirajo besedilo. Že na začetku knjige je »človekova najmanjša domača žival« kar na 16 straneh predstavljena v »slikovnem vodniku«.

Jezikovno je knjiga odlično pripravljena in gladko berljiva. Nekoliko motijo samo nekateri izrazi, ki niso v skladu z uveljavljeno čebelarško terminologijo, na primer prašilček namesto pravilno plemenilnik (plemenilček), aleja med sati namesto ulica, leseni okvir namesto satnik in še kaj.

Pred nami je znanstvena monografija, ki pa je napisana tako poljudno, da bo razumljiva tudi bralcu z omejenim biološkim znanjem. Po njej bodo segali vsi, ki si želijo nekoliko globlje pogledati v čudežni svet čebel. O čebelah zvemo veliko novega, pa tudi tisto, česar še vedno ne vemo. Čudežni svet čebel je knjiga, od katere se ne moreš ločiti, dokler je ne prebereš do konca. In o čebelah zveš res čudežne stvari!

Čebele so del naravnega okolja, z nami so na skupni ladji, imenovani Zemlja, na kateri so povezana vsa živa bitja. Končajmo z mislijo, zapisano prav na koncu knjige: »S tem ko podpiramo čebele, podpiramo tudi sami sebe.« ■

Janez Gregori

